Núm 111

Tomo 10

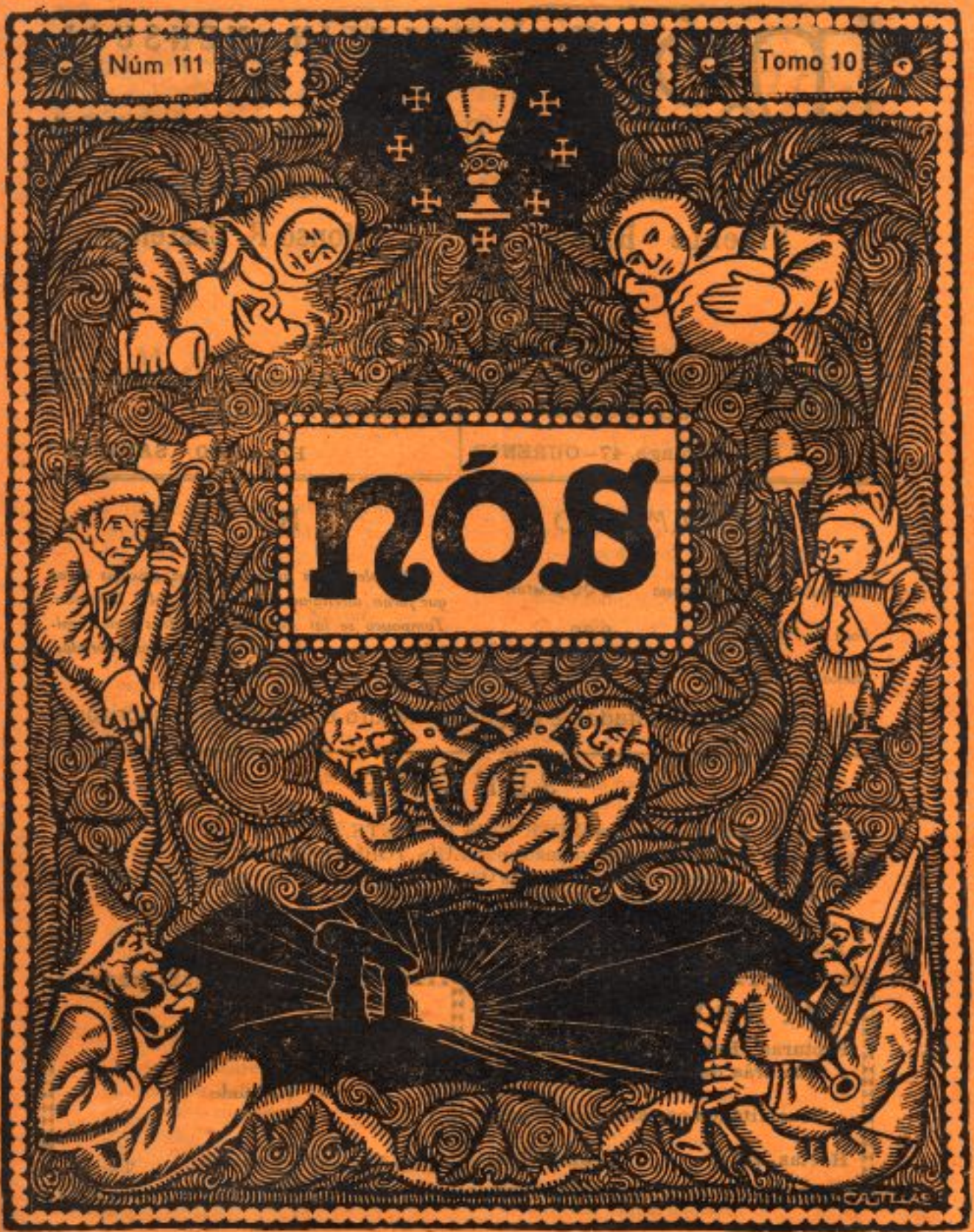

nós

nós

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
Hortas, 20—SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce números, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

NOTA

Este boletín non pubricará mais orixinás qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redaución.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

ROMANCE DO PAXIÑO LOIRO, por XOSÉ LUIS PARENTE.
A EIREXA DE SANTA MARÍA DE VIVEIRO, por LUÍS TOBÍO FERNÁNDEZ.
NOTAS PRA UN CURSTIONARIO DE ETNOGRAFÍA.—EMBARCACIÓNS, por XAQUÍN LORENZO FERNÁNDEZ prólogo de VICENTE RISCO.
DA ALEMAÑA, por VICENTE RISCO (proseguimento).
OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS, pol-a REDAICIÓN.

IMPRENTA "NÓS"
Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos
Trasmitanos os seus encárregos
Hortas, 20 SANTIAGO

Vicente Risco
Abogado
Santo Domingo, 47-2.° Ourense

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XV ✶ Ourense 15 de Marzo do 1933 ✶ Núm. 111

ROMANCE DO PAXIÑO LOIRO

Por Xosé Luis Parente.

Baixaba o Conde Don Sancho
da terra de Manzaneda,
baixaba como decote,
pasear pol-a riveira.

Era Don Sancho de Nóvoa
frol da nobreza galega:
era fidalgo na casta
i-era fidalgo na ideia.
Fervíall'a sangre moza
na valente natureza
e cavilab'aventuras
de amor, de cruz e de guerra.
Traguía á un cabalo branco
como a i-alma das folerpas
i-un vello falcón amigo
apoleirado na esquerda.

Ô pasar pol-a fontana,
na fontana unha doncela
tiña nos ollos a noite
i-o día na cabeleira.
En véndoa o Conde galán
tirouil'ô cabalo a renda
e detívose mirándoa
caravel de madreselva,
tan fina, tan delicada,
tan natural, tan sinxela
e baixouse pra falarlle
e falou d'esta maneira:
—Dam'a i-auga d'esa fonte
que cobizo de bebela;
déixame calmar a sede
nas túas maus marfileiras.
—Túa é a fonte, Señor,
túa é a fonte i-a sella;
teu é todo, todos somos,
as persoas i-as facendas.
O nobre quixo esquenceio
e puxo a vida nas verbas:
—Ougallá que fose miña
a tua i-alma de nena.
Baixóu os ollos a moza,
púxose branca e bermella;
a parola fixo casa
i-o amor entróu por ela
O falcón, o vello amigo,
cando queceu a conversa
sintiuse soio e fuxiu
pol-a penumbra azulenta...
Esnugallábase o Sol
parpadexando na serra
cando entre mil xuramentos
se despedía a parexa.

Por ser vilana e fidalgo
tiveron boda sagreda
e d'entón vias'o Conde
de noite pol-as carreiras
e pol-o día asomado
desde a outura das almeas
pousando os ollos amantes
na doce calma d'aldea.

Unha mañán ben cediño
entr'a ledicia abrileira
ouius'o choro d'un neno
n'unha casiña pequena.
Foi un Sol o rapazón,
forte com'as carballeiras,
garrido como Don Sancho,
belido como a doncela
que deu a cunca da mau
pr'o Conde beber por ela.
Medróu, entróu no castelo,
vistíu de liño e de seda
e deprendéu á trovar
canzós de amor da Proensa...
As Fidalguiñas sorrian
e tiñan frols e cireixas
pr'o paxiño de Don Sancho
o da loira cabeleira.....
ônd'iba il máis de gana
er'ô castelo da Pena.

Rube o Conde d'á cabalo
por corredoiras estreitas:
detrás da torre máis outa
sai unha lúa bermella
i-a mirada da curuxa
ten unhas luces sinestras...
Non sigas, bo cabaleiro,
frol da nobreza galega,
vólvete car'ô lugar,
non sigas pol a carreira:
a lúa está ensangrentada,
cant'a curuxa n'almea.....
De repente un asubío,
o fungar d'unha saeta,
un berro, un balto, unha sombra,
que fuxe por entr'as xestas...
...i-a limpa sangre do Conde
fai un regato na terra.
(A lúa está ensangrentada,
cant'a curuxa n'almea).

—

Morreu o Conde Don Sancho,
morreu o gran cabaleiro:
na torre negro estandarte,
n'aldea vestido negro:
as campás i-os curazós
palpitan de sentemento
e baixan presas de bágoas
e ruben nubes d'incenso.

Mal ficades os vasalos,
mal ficades os pecheiros:
morreu o señor fidalgo,
é voso Conde Don Suero:
aquil da torva mirada,
aquil do mal entrecexo.

O paxe, o probe paxiño,
o do loirado cabelo,
escapou despavorido;
foi de castelo en castelo
tañendo a doce viola
e trovando sirventesios...
...lb'alegrand'outras almas
cando a dil iba morrendo.
Un día chegou â Pena
e quedóuse d'escudeiro
ô pé d'aquela doncela
pra quen rimou n'outro tempo.
Os días iban á máis:
ib'á máis o sentemento.

Entraba pol-a solana
a frol dôs abelaneiros.
Estaba ô pé d'un escano
rimando amor o troveiro
i-a doncela aloumiñando
as loiras ondas cos dedos...
...cando n-esto entrou o Conde...
Anubróus'o aposento;
e chorou a donceliña,
e marchouse o escudeiro.

Xurou non voltar â terra
sen armas de cabaleiro
e foi camiño da Francia
con tod'a i-alma no peito;
i-alistóuse nas cruzadas,
e vistiuse de guerreiro,
e loitou como se loita
pol-a dama e pol-o Ceo.
Entrou en Xerusalén
o pirmeiro dos pirmeiros!...

Era noite en Terra Santa;
i-entre palmeiras i-almendros,
pensaba o paxiño loiro
n aquil recanto galego
e vía ô lonxe petoutos,
un castelo, outro castelo,
un bañándose gozoso
na frol dos avelaneiros;

nas catro esquinas do outro
catro cipreses direitos...
Cando afogaba un sospiro
chegous'él un mensalleiro;
e deull'unha carta longa
que falaba de segredos
e falaba d'amores,
e de queixas, e de celos.
Nombraba moito á Don Sancho,
nombraba moito á Don Suero.
«Un vello viu ô caín
fuxitivo; mais, por medo,
soio na hora da morte
descobriu aquil misterio.»
(Cada palabra que lía
era un trago de veneno.)

—

Xa van dez anos da morte
do nobre Conde Don Sancho.
Está frolid'a riveira
cal unha tarde de maio
Pol-os vieiros da serra
veñen palmeiros armados
i-o capitán dos xenetes
é cabaleiro cruzado.
Trai o Sol da Terra Santa
nas meixelas estampado
e trai unha ideia fixa
que ven cravando no alto.
Vais'acercando dianteiro
ben ergueito e ben montado.
(Com'as prumas da cimeira
curva o pescoz'o cabalo.)

Detens'ô pé do outeiro.
Recorda tempos pasados.
Ard'en venganza i-ordea
toque de guerra e d'asalto;
i-os peitos de cen valentes
cantan o hino cruzado...

A torre do homenaxe
erg'un estandarte branco.
Alzan cadeas á ponte;
e sán caracoleiando
deica doce cabaleiros
en son de parlamentairos.

—Non quero escoitar razós,
que, quen matou á Don Sancho,
xurei na tumba de Cristo
tornar un día á matalo.

Ô frente dos persoeiros
ven un moziño gallardo:
ten os ollos alcendidos
i-os alentos apagados..,
Alzóu a visera e dixo:
—Meu paxiño malfadado,
xa non te lembras da nena,
que choraba nun escano
cando trovabas amores
coroado d'abelairol.....
Morreu o Conde da Pena.
Pensei en tí i-en Don Sancho
E asaltei o teu castelo
conducindo ôs meus vasalos.
. . . . . .
Conquerinch'a tua casa
i-agardeite sospirando.

Desmontou o cabaleiro.
(Soio as miradas falaron.)
Deull'a mau, colleull'o estribo;
cinguiull'a centura o brazo
e xuntos foron rubindo
siguindo un vieiro branco.
(Están douradas as torres
da luz do sol-por de maio,
que vota un manto de gloria
no lombo dos namorados.)

Xa vai razón no castelo:
todos andan abrazados.
Unha muller ollerosa
aperta ô fillo agardado.

Romp'á tocar unha gaita
alá no fondo do agro;
e veñen pol-as carreiras
mozos e mozas cantando
traguendo cestos de rosas
e mangados de laranxos.

No môr altar da capela
está o ministro agardando;
i-as campaíñas da torre
relouquean volteando

A EIREXA DE SANTA MARÍA DE VIVEIRO

Por Luis Tobío Fernández.

En Viveiro había duas eirexas; a de Sant-Iago e a de Santa María do Campo, dous conventos de frades; San Francisco e Santo Domingo, e dous de freiras, o da Conceición franciscá e o de Valdefrores. No século derradeiro perdéuse Santo Domingo ó ficar valdeiro cando a eisclaustración e a eirexa parroquial de Sant-Iago estaba tan desfeita que a tiveron que derrubar no ano 1840 e seguindo as lembranzas que d'ela ficaron era un fermoso tempro románico de tres óusos que foi unha perda moi grande que se desfixera. Aínda hoxe lle chaman o canto de Sant-Iago ó lugar onde s'erguía e a praza Maor da vila era o adral, que aínda cando foron botal-os cimentos prà estátua de Pastor Díaz atopáronse ósos humáns.

Pol-a perda de Sant Iago ficóu sen lleiro exemprar do románico na vila Santa María. Chámase Santa María ou Nosa Señora do Campo coido que pol-o adral ampro e sombrizo e verdecente que a cingue. Ten unha posición airosa, na parte cicais máis venerabel do pobo fronteira ó convento da Conceición que á comenzos do sec. XVII fundóu D.ª María das Alas e Pumariño. D'ela ten falado o Parga Sanjurjo (1) e o Villaamil (2) da que di que «es, para mí, de todas las urbanas de Galicia de estilo románico, la más completa y la más pura» afirmazón que me paresce un moito eisaxerada.

Sobre da sua fundación non atopei ren, nin inscripción nin documento, mais pol-a traza é seguramentes da segunda medade do séc. XII.

DESCRIPCIÓN

Como todal-as da sua crás háchase ourentada. Ten o corte común basilical de tres naves, a central máis ancha (6 metros) e outa que as lateraes (3 m. de ancho), con cuberta de madeira en forma de vouta de cañón na nave do centro e que se apoia en tres colúas por banda que ó mesmo tempo arredan ás naves; istas colúas non teñen capités porque llos tiraron fai algún tempo. Na cabeceira da nave central ábrese o ouso de pranta semicircular e vouta de cuarto de esfera avencellada á aquela por un corpo de presbiterio que cubre unha vouta de cañón peraltado; o arco trunfal de ingreso ó presbiterio é de meio punto peraltado e seizón reitangular, sosténdose, despóis d'unha imposta sinxela que percorre todo o interior do ouso, en semicolúas adosadas con ábaco de serra miuda e capitel de frora rematando en volutas, e cuios fustes, recentemente e co fin de pór alí uns púlpitos, picaron dende o seu terzo superior.

No muro de cabeceira que termina n-unha espadana coroada por un tau, hai un óculo de regular grandor, cerchado por unha orla de follas e duas tóricas. Por defora o óuso háchase diviso en tres lenzos por duas semicolúas adosadas, de ábacos de serra e capités de ornamentación vexetal; no meio de cada lenzo hai unha fiestra encol da moldura que cingue o ouso á outura de 1 $^{1}/_{2}$ m. As

(1) Iglesias Gallegas, páx. 245.
(2) B R A G, n.º 31, páx. 158.

fiestras teñen duas pequenas colúas e duas arquivoltas tóricas sobre sinxela imposta e unha rachada saeteiría. Varios canicelos figurados sosteñen o aleiro.

Na banda N. en que abondan os signos masónicos, óllase a portada, no meio dous

Porta N.

contrafortes pequenos sostendo a esquina NE. da eirexa e outros tres meirandes á outra banda da porta, dos que o do meio é caxque o doble de longo dos dos lados, que son iguás. A portada consta de tres arquivoltas tóricas de meio punto, as duas interiores apoiadas en catro colúas (duas por banda) acobadadas nas xambas, previa imposta de adoas grosas isoladas. As duas colúas da dereita teñen os ábacos de serra, e de flora os toscos capités; en troques as da isquerda teñen os ábacos de doas miudiñas e apreixadas e os capités formosa e delicadamente esculpidos. N-unhas e n-outras o colariño é funicular, os fustes monolíticos (agás n-unha) e as bases, embora maltreitas, coñécese foron tóricas e con garfas no plinto. O timpano é liso e sostido por duas ménsoas, representando unha face a da dereita e un belido adorno a da isquerda. Canicelos sen dibuxo sosteñen previa unha moldura con adoas ó tellaroz.

Na banda S., a porta que, na sua vedraña construición, daba ó adro, convirtéuse en porta de acceso á capela do Rosario máis adiante. Ista porta é do mesmo feitío que a da banda N., embora un pouco máis sinxela; arquivoltas tóricas, colúas con capités de frora que voltan en volutas e imposta sen ornamento, sostido o timpano liso por mochetas de adorno xeométrico.

A portada principal ten catro arquivoltas tóricas, sostidas as tres internas pol-as correspondentes colúas, e apoiada a eisterior na esquina que fai a xamba, caraute iste que, como vimos, repítese nas outras duas portas e nas fiestras do óuso, constituindo cicais unha peculiaridade d'ista eirexa, xa que a arquivolta considérase como unha secuenza das colúas. Ten a imposta de adoas isoladas,

Ouso

e os capités con ornamentación de follas que rematan en volutas e forman, colariño funicular n-unhas e de adoas apreixadas ou sinxelo n-outras, fustes monolíticos, bases tóricas desfeitas e plintos de serra ou lisos. As colúas háchanse acobadadas nas xambas

e os saíntes d'istas nos intercolumnios son tóricos. O tímpano liso é sostido por ménsoas de dibuxo xeométrico.

Encol da portada hai un torna-chuvias con adorno de adoas grosas sostido por modillóns, i-enriba d'ela un grande óculo co-a mesma ornamentación que o do muro de cabeceira e tapiado en parte.

Á unha e outra banda da portada principal hai duas torres, postas en data moi posterior; a da dereita, que é a do rilós, construéuse sobor da obra románica, mail-a das campás

Inscripción sepulcral da Capela de Doce

(que é a máis recente) fíxoa un sobrestante que tirou a parte da obra vella, pondo entroques un adefesio que botóu á perdel a eirexa.

Pol-a forma do ouso e das naves e a parquedade da ornamentación, teño pra mín que pode siñalarse a data da construición da eirexa —como dixen denantes— na segunda medade do séc. XII.

A CAPELA DE SAN GREGORIO

No século XV erguéuse a Capela de San Gregorio engadida á eirexa de Sta. María, abrindo pra isto un anaco do muro S. na parte que forma o ángulo SL. do templo que ficóu converso en porta da Capela. É oxival e modesta, de pranta cadrada e vouta de aresta formada por dous baquetóns tóricos e oxivos c'unha rosiña no cruce. O arco da entrada, de direitriz apuntada, arranca de dous pares de colúas xemeas con capitels de formosa frora e representando un d'eles á un crego c'un libro na mán. Os baquetóns da vouta apóianse en catro colúas (unha en cada esquina) cuios capitels son variados: un de frora, outro representando un home de pé, outro con duas ringlas de adoas e outro de fauna rara.

Na parede que dá afora ten un rosetón cerchal calado e con nervaduras tóricas, formando unha rosa de seis follas, o mesmo sinxelo e infantil dibuxo que s'adoita ollar nos xugos dos carros da nosa Terra.

Sob'o rosetón, dous arcos oxivos ábrense no muro, con molduras tóricas, cadrifolios e arquiños lobulados. Acochan dous sartegos. O da dereita ten unha estátua xacente toscamente feita. Pol-o frente da laxe que tapa e da d'embaixo estrícase esta inscripción:

lope afonso de gaymonde y aldonca: á su muger: fyzieron

esta capilla era ———————— myl e cccc e vi anos

No meio do segundo ringlón hai un escudo cuarteado, alternando duas pontes e duas follas que poden seren de figueira ou de carballo.

No sartego da isquerda n-hai estátua; no frente hai un escudo ou cartela c'un letreiro que dí:

Se cadra é o mesmo apellido Gaymonde. No oco que fica entromedias do arco e do sartego hai un grupo escultórico: a Angustia co-a Madanela e S. Xohán en madeira policromada que mesmo dá xenio ollar de belido. Ten un aire primitivo que gorenta que non sei. Semella do século XV; cicais fose doado pol-o mesmo fundador da Capela. Estráname ben que o Villaamil que fala d'ista capela na sua obra «Iglesias Gallegas» non tivese parado mentes n-él que merescer merésceo, abofellas.

O capitán D. Francisco Pardo-Vaamonde e Saavedra fundóu por testamento de 25 de maio de 1698 n-ista capela unha capelania con misa diaria, que os días festivos diciase ás doce e de eiquí ven o chamarile de doce a ista capela.

A SANCRISTIA

Más adiante, pol-os mediados do séc. XVI, déuselle á eirexa unha sancristía. Púxose ista no canto que ficaba entre o óuso e a capela dos Gaymonde. Ela é singela e cuadrilongal. Sómente, enriba da estreita porta eisterior, ten un escudo elegante e moi ben feito, en forma de venera con veros, águia e galo (Celas, Pardos e Gaios?). No dintel unha inscripzón di:

HIZOSEESTASACRISTIAPORBIE
NESDEP.°PARDODECELASIENDOMA
YORDOMOSALV°.DELABRADADEL
SVSOBRINOYAOL.DELAGOALFEIRANAÑOO1563

Iste Pero Pardo de Cela dispuxera no testamento que deixaba por herdeira á sua muller Leonor Vizoso de Baamonde pol-os días da sua vida e que á morte d'ela se repartisen por cuartas partes entre a eirexa de Santa María, a de Sant Iago, o convento de San Francisco e o de Sta. María de Valdefrores, nomeando vehedores como se vendan e distribuian os ditos bês ô correxidor da vila e o procurador de Sant-Iago e Santa María. A eirexa de Santa María en cabidoo tido o 4 do marzal do 1562, presidido pol o abade D. Luis Pérez e por ante o escriban Vasco Pardo de Cela elixeu procuradors e mórdomos á Alvaro de Labrada de Lago e á Alonso de Lago Alfeiran, citados na inscripción.

Os procuradors de Sta. María en sembla cós das demáis eirexas pregoaron a puxa dos bês que fincaran de Pero Pardo no mes de Sant-Iago. A ela asisteu Gómez Pérez das Mariñas que deu oitocentos ducados pol-as casas de Pero Pardo que se hachaban na Rua da Ponte, e nas que, pouco dempois, Doña María Sarmiento tiña de fundar o Colexio-Seminario (1).

Eis que con iste diñeiro que lle tocóu á Santa María fixeron a sancristía, pondo, recoñecidos, na porta d'ela o escudo e inscripción devanditos.

Non é iste Pardo de Cela, benfeitor das eirexas e conventos viveirenses, o bô Mariscal asesinado pol-os Reises Católicos, pois alén do alonxamento da data (o Mariscal morreu a fins do 1483, segundo Villaamil) non consta que tivese unha muller chamada Leonor Vizoso; pois é de saber que dendes d'aquela ven habendo en Viveiro arreo Pedros Pardos de Cela, querendo eisí perpetuar a xurdia lembranza do seu mártir e valente antergo.

---

(1) Vex.: *Jesus Noya Gonzáles*: Paseo histórico-artístico por la ciudad de Vivero publ. en Foll. de «El Eco de Viveiro.— Viveiro, 1892.

A CAPELA DO ROSARIO

Tempo adiante, adosóuselle â capela de San Gregorio pol-a outra banda a do Rosario, feita d un xeito probe, de mamposteiría e non tendo ren que sexa diño de menzón. N'ela refuxiouse algo do moito que había n'outrora na eirexa do convento de Santo Domingo cando a sua destroizón; a imaxe de Nosa Señora que Johan d'Utón trouxera de Inglaterra e doara prâ capela que fundara en Sto. Domingo, onde estaba a sua soterrazón, e outras imaxens de Santos da orde dos Pregadores. Na Sancristía hai un grande óleo que representa á Sto. Domingo, i-é da mesma procedenza.

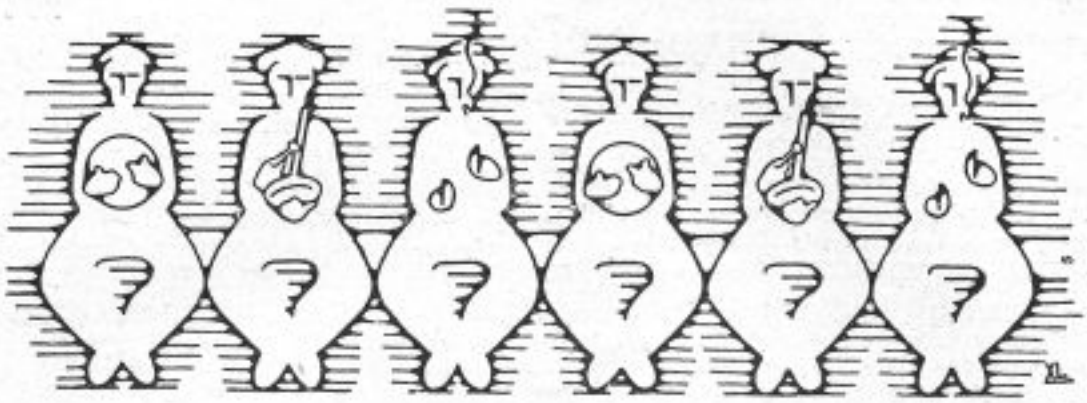

NOTAS PRA UN CUESTIONARIO DE ETNOGRAFIA

E M B A R C A C I Ó N S

Por Xaquín Lourenzo Fernández.

A seizón de Etnografía e Folk-lore do Seminario de Estudos Galegos prepara un Cuestionario compreto de estas importantes materias, que poida servir aos esculcadores das nosas tradicións populares e estilos de vida rural —cada día máis numerosos por sorte— de guieiro nos seus inquéritos e máis de norma provisoal pra clasificación dos materiaes que vaian recollendo. Proponse iste Cuestionario, cuia preparación xa vai ben adiantada, oriental-as preguntas que se han faguer â xente e a precura de obxetos que han de ser recollidos e coleccionados, e ha ser un vademeco que axude a memoria e suxira as relacións antre diversas materias e temas etnográficos e folk-lóricos.

Namentras ise Cuestionario xeral non sai ao público, dada a urxencia de estas investigacións no noso tempo, en que as usanzas populares vanse trocando e as lembranzas vanse perdendo, co perigro de que desaparezan diante dos nosos ollos moitas costumes, creencia e tradicións antigas do máis outo intres sociolóxico e histórico, denantes de que a cencia poida botar man de iles pra aproveitalos nos seus estudos, a Seizón decidese a pubricar unha parte de il, o capidoo adicado às *embarcacións*, da autoría de Xaquín Lorenzo. É esta precisamente unha das partes menos estudadas, máis virxes pra investigación, da nosa etnografía. Compre pol-o tanto pôrse a ela aixiña, e veleiqui o motivo de darse denantes de nada o Cuestionario do Sr. Lorenzo.

Elo ten tamén outra motivación importante: non téndose case que investigado no asunto de que se trata, o Cuestionario de Xaquín Lorenzo —que o mesmo Autor sinala coma un sinxelo intento, ao tidoalo: «Notas pra un Cuestionario de Etnografía»— embora perfectamente endereitado, por man de un especialista, ten que ter por forza lagoas e fallas que cumplirá encher e correxir n-unha nova edición futura.

O desexo do Autor, pol-o tanto, e da Seizón de Etnografía do Seminario, é de que os leitores e investigadores que de iste Cuestionario fagan usanza, se sirvan de lles indicar os defectos que n-il atopen e as modificacións que n-il, ao seu xuicio, aconselle a práctica dos inquéritos etnográficos, na seguranza de que han vir moi ben e han ser tidas moi en conta esas observacións, e de que faguéndoas han de render un positivo servizo â cencia galega.

Vicente Risco

CUESTIONARIO

1 Dibuxos e medidas da embarcación cuio estudo se vai a faguer.

2 Tonelaxe, desplazamento, etc. de estas embarcacións.

3 Diversos nomes que se dan á estas embarcacións.

4 Nomes das suas pezas.

5 Cómo se move: á remos, á vela, á vapor, etc.

6 Nome de cada unha das partes do seu motor.

7 Si é á vela, nome de cada unha de elas e seu oficio.

8 Dibuxos dos remos, redes, cubos, achicadores, anclas, etc.

9 Medidas de estas pezas.

10 Nomes de cada unha de estas pezas e das suas partes.

11 Crás de madeiras que entran na costrucción de estas embarcacións.

12 Si estas embarcacións son feitas en astilleiros ou por pescadores.

13 Precio aproisimado de cada unha de estas embarcacións cos seus aparellos.

14 Si son feitas pol-os pescadores, aparellos empregados na sua construcción, cos seus nomes, usos, precios, etc., e dibuxos de cada un de iles.

15 Tempo empregado na costrucción de unha de estas embarcacións.

16 Uso de cada unha das pezas e aparellos da embarcación.

17 Reparación dos aparellos (redes, etc.)

18 Utiles empregados n-estas reparacións. Nomes, medidas, dibuxos, etc., de cada un de iles.

19 Quén fai estas reparacións.

20 Averías máis frecuentes que sofren os aparellos.

21 Número de tripulantes que leva cada unha de estas embarcacións.

22 Misión que desempeña cada un de iles.

23 Condicións que deben reunir os que han de desempeñar certos cargos.

24 Edade á que adoitan comezar á tripular estas embarcacións e edade á que se retiran.

25 Traxes usados pol-os tripulantes e nomes das prendas.

26 Roupas de abrigo.

27 Custe dos traxes feitos e de encarga e diferencias entre uns e outros.

28 Alimentación dos tripulantes. Horas á que se fan as comidas, pratos de cada unha de elas e receta de cada un dos pratos.

29 Qué cousas levan de terra os tripulantes pra xantar (viño, pan, aceite, augardente, etc.)

30 En qué levan os tripulantes estas cousas.

31 Réximen económico de estas embarcacións. Tripulación por contrata, por xornal ou á parte.

32 Turnos de vixilancia e pesca.

33 Horas a que san á pescar as embarcacións de que se trata e tempo que botan no mar.

34 Maniobras pra o embarque de tripulantes.

35 Maniobra pra o embarque de caixas, redes, etc.

36 Maniobras pra desatracar e atracar.

37 Oracións, conxuros, etc., denantes de ir ao mar.

38 Costume de rezar certas oracións ao pasar por determiñados sitios. Cales son istes e qué se reza n-iles.

39 Como se saúdan de día duas embarcacións cando se atopan: se son igoales e da mesma matrícula; se son igoales e de distinta matrícula; se son distintos e da mesma matrícula; se son do mesmo armador.

40 O mesmo, si se atopan de noite.

41 Luces de posición: onde as levan e de qué coor son. Qué crás de luces usan.

42 Bandeiras de sinais.

43 Sinais pra se comunicaren con terra cando están lonxe, de día e de noite.

44 Crás de pesca pra que se usan as embarcacións de que se trata.

45 Aparellos usados en cada unha de elas.

46 Sinais pra saber onde se atopa o peixe en cuia precura se vai: pol-a coor de mar, por certas aves, por outros peixes, etc.

47 Cómo se fai cada unha de estas pescas.

48 Número de homes que toma parte en cada unha das pescas e misión que cada un desempeña.

49 Horas a que se fai cada unha das crás de pesca e tempo empregado en cada unha de elas.

50 Si se din oracións ou se fan desconxuros ou algunha ceremonia denantes de comezal-a pesca.

51 Desconxuros e oracións si a pesca é ruin, ou se, pol-a contra, é boa.

52 Cómo se conserva o peixe á bordo i-en qué sitio.

53 Crás de cebo empregado pra cada peixe.

54 Maniobras pra desembarcar a pesca.

55 Quén fai iste desembarco.

56 Onde, cómo e á que precio se vende o producto de estas pescas.

57 Beneficios que pode proporcioar a pesca de un día á cada un dos tripulantes, se van á parte, ou ao patrón en caso contrario.

58 Botiquín de urxencia. Ausilios prestados aos pescadores en caso de accidente.

59 Recetas, fórmulas, esconxuros, etc., pra cural-os pescadores lesionados.

60 Quen presta estos ausilios.

61 Accidentes máis frecuentes.

62 Ausilios prestados a unha de estas embarcacións en peligro. Accidentes mais frecuentes que sofren estas embarcacións.

63 Averías n-estas embarcacións e maneira de arrenxalas. Materiás empregados no seu arrenxo.

64 Se están aseguradas estas embarcacións e os seus tripulantes.

65 En que condicións se fan istes seguros.

66 Solicitude, matrícula, etc.

67 Albergues, alboios, alpendres, etc., pra gardar estas embarcacións.

68 Dibuxo, nomes, materiás, etc., de istes albergues.

69 A que distancia se construien da auga.

70 Que condicións debe reunir o sitio de emplazamento de istes albergues.

71 Maneira de meter n-eles as embarcacións e maneira de sacalas.

72 Formas de antigas embarcacións, da crás de que trata, e particularidades que se recorden de elas.

73 Historia de esta crás de embarcacións dende a sua implantación e vicisitudes a que ésta déu lugar.

74 Documentación que se conserve en arquivos sobre a historia de estas embarcacións.

75 Gremios de pescadores.

76 Regramentos, usos e costumes de istes gremios.

77 A sua orgaización.

78 Beneficios que reportan aos asociados.

79 Se é obligatorio o asociarse.

80 Cuotas que pagan os asociados.

81 Frases e modismos especiás dos tripulantes de esta crás de embarcacións.

82 Siñificación de cada unha de estas frases e ocasións en que se empregan.

83 Cantares e contos en que interveñan as embarcacións de que se trata.

84 Múseca de estas cancións.

85 Cantos especiás de certas faenas.

86 Refráns, ditos, adiviñas, xogos de verbas, trabalíngoas, etc., en que interveñan as embarcacións de que se trata.

87 Os dous números anteriores, referidos a cada unha das pezas de estas embarcacións.

88 Creenzas de istes mariñeiros referentes ás bruxas, meigas, trasno, tardo, pantasmas animais fabulosos, etc.

89 Peixes monstrosos.

90 Peixes maléficos e benéficos.

91 Maneira de evitar uns e de atraer o favor dos outros.

92 Pobos de pescadores.

93 Nomes dos pobos de esta crás eisistentes na comarca en que se estuda esta crás de embarcacións.

94 Plano de istes pobos.

95 Crás de edificios eisistentes n-istes pobos: eirexa concello, lonxa, etc.

96 Construccións de utilidade púbrica: fontes, puzos, fornos, etc.

97 Faros e outras construcións pra auxilio de embarcacións.

98 Peiraos, embarcadeiros, astilleiros, etc., n-istes pobos.

99 As casas de istes pobos: planos, alzados, nomes, etc., das casas de istes pobos, e de cada unha das suas dependencias.

100 Materiás de construción; maneiras de construir.

101 Réximen adeministrativo de istes pobos.

102 Idem económico.

103 Se están habitados costantemente ou por tempadas.
104 Usos e costumes de istes pobos.
105 Sitios que se escollen pra o seu establecimento.
106 Condicións que deben reunir istes sitios.
107 Área xeográfica de estas embarcacións.
108 Si estas embarcacións non se adican á pesca, senón a transportar carga, en que condicións se fan estas faenas.
109 A que sitios levan a carga.
110 Natureza de ésta.
111 Operacións de embarque e desembarque da carga.
112 Apríquese a estas embarcacións todo aquelo dito pra os pesqueiros e que aiquí teñan aplicación.
113 O mesmo, nas embarcacións adicadas ao transporte de pasaxeiros.
114 O mesmo adicado a embarcacións que fagan outros traballos.
115 Nome, edade, sitio de nacimento e residencia dos que informen iste cuestionario.

D A A L E M A Ñ A

V. MIUDEZAS DE BERLÍN

Por Vicente Risco

(Proseguimento)

Coido qu'esta longa riola de nomes dá máis ideia que ningunha outra cousa. Agora, imos ver algo do que un olla n-estas tendas, e do que menos adoito se vexa nas nosas vilas.

Droguería e perfumería van juntas coma na nosa terra, e son dinas de certa atención. A perfumería, ademáis de ser unh'arte, é unha cencia verdadeira, e despoixas dos escritos de Huysmans e d'outros autores raros e escolleitos, ningún qu'estea enteirado, poderá dubidar de qu'é tamén unha sabencia, unha *sophis*. Coma bela arte, ningún esprito afinado a debe discutir. Certo que hoxe, a química tena feito degenerar moito, e que case todo o qu'eiquí se vende é produto industrial e de pouca categoría; mais o certo é qu'eiquí consérvanse unha chea de tipos antigos qu'antre nós apenas se ven. Efeitivamente, na cristaleira d'unha das nosas perfumerías, fora dos frascos da perfumería francesa (Coty, Houbigan, etc.) e dos productos de tocador pra cura da cutis ou do cabelo (Vasconcel, etc.) qu'anque veñan anunciados na coarta llana de todol-os jornais, son, pol o menos gracia ao moito que levan por iles a parte fina da nosa perfumería, o demáis redúcese á difrentes marcas d'auga de Coloña, e gracias.

Eiquí non; crar'está que hai infinitas sortes d'auga de Coloña (*Koluiches Wasser*), do pais, francesa e rusa, ou que pol-o menos trai letreiros en ruso, no fermoso alfabeto cirilián; pero á máis d'iso, hai outras moitas cousas de antiga e moderna tradición: por eixempro, a inglesa e miragreira auga de Lavanda (*Lavender Wasser*) e a y-auga frorida, que lembran a y auga d'herbas deixadas á serenar no orballo sagro da noite de San Johan; auga de laranja e outras que ofercen un cheiro caseño e familiar; a misteriosa Auga de Portugal, etc. De todas elas hai grande varianza. Logo, o vinagre de tocador, tamén de tradición británica: a marca francesa Anthéa, que non falla en ningures, e frabicaciós alemás, de apricación singelamente aromática ou tamén cosmética ou manciñeira, pra despois de se rasurar, pra o baño, etc. Veñen despois os alcoholes; logo os astringentes especiás, de fórmula non decrarada, e ainda os produtos especiás: lociós de determiñada materia ou siñaladas d'un número, leites, cremas, pastas, polvos, potingues pra fricción ou masage, etc., etc.

O mal gusto moderno introducéu certas composiciós aceitosas qu'empregadas despois dos baños de sol, danlle lustre â pelexa com'outros llo dan ás botinas. Eu non sei qu'engado poden ter as mulleres pringosas, co-a pel queimada coor de centola cocida. Pra disculpalas, non podo facer máis que me lembrar das zíngaras, que tamén untan o corpo d'aceite, despoixas de lavárense. Crar'está qu'outras conservan a coor da pel despois dos baños de sol con locións de vinagre.

Outro capídoo forman as cousas pr'o cabelo, con predomiñanza do Rhum quina, fórmula de creto ben antigo, qu'agora tamén volveu parecer nas nosas droguerías; mais hai outros moitos preparados de moitismas castes.

Outro aínda, as cousas pr'o bico e os dentes: augas *(Mund Wosser)* pastas, polvos, etc. É un mundo.

E logo a dilatada seizón de pinturas e composiciós, eiquí ao que semella, d'escasa usanza. En realidade, cando se trata de produtos de tocador, e por riba de todo de tratamentos especiás e de segredos de beleza, onda quen hai qu'ir é ond'un *Friseur* (barbeiro-peluqueiro). Istes, millor aínda qu'os médecos dermatólogos *(Arize für Haut)*, son os que estudan e praitican a difícile cencia qu'outrora praiticaban vellas sabias e feiticeiras, com'unha sorte de ramo menor das cencias ocultas, e que tantas veces empregaba as receitas noxentas, máis eficaces da farmacia merdenta *(Dreckapotheke)*. Por eixempro, está demostrado pol-a esperencia qu'o lavarse con mexos é d'efeito moito máis seguro, pr'a sanidade e fermosura e finura da cutis, que todol-os récipes da botica juntas.

Os prefumes puros non son case todos franceses, e das mesmas marcas qu'adoitamos ver na nosa terra.

Fica a seizón d'enjabós. Mais esta non sole pertencer â droguería geral, nen â perfumería propiamente tal, senón máis bén á tendas de especialidades, qu'o mesmo venden enjabón pra os pisos e pr'a roupa, que pr'a cutis sonrosada das raparigas loiras. Unha ouservación: están reputados com'os millores enjabós, os hespañois.

Outra cousa dina d'estudo, son as tendas de cousas de comer, das que hai moitos tipos: queixos e manteiga van asociados con outras moitas cousas das nosas tendas d'Ultramariños *(Colonialwaren)*. Os Gebruder Groh teñen tendas d'estas repartidas por todo Berlín. Unha d'elas está en Mommsenstr, esquina â Wilmesdorferstr, e alí íbame eu facer con queixo e manteiga. Estaban vendendo unhas mulleres outas, loiras, gordas, coloradas. Tiñan que ser asina, porqu'inda que non comeran, á poder d'andaren co-as mans en tanta cousa suculenta, manteríanse por endósmosis. Na cristaleira de Wilmesdorferstr, habia unha verdadeira esposición de queixos germánicos: de Holanda, de Suiza, de bola, de Gruyére, de Rochefort, de Limburg, d'Emmental, etc., etc., ísto tocante aos queixos curados. Lembro ben o rico Holanda, o sabroso Emmental, o Limburg co seu cheiro á pés, craso, manteigoso, mol, irritante, que deixa por moito tempo o seu sabor persistente e que proe, na lingoa e nos beizos. Mais tamén, eiqui e máis nas leiteirías, venden queixo fresco, e requeixón cortado en anacos prismáticos coma biscoitos de Monforte, salgado ou sen salgar. O queixo curado cómese eiquí antre duas cortadas de miolo de pan centeo untadas de manteiga, e di moi ben. Venden alí tamén óvos frescos, que moitos señores van mercar, porqu'en Berlín é costume comelos pasados na cea fría. Hai tamén moita lata de conservas de toda caste. Lémbrome a ledicia que nos daba, ollando as cristaleiras, atopar latas de sardiñas galegas; abondan máis as portuguesas e as francesas.

Artigo que se vende moito son os chourizos e morcillas *(Würsten)*. A morcilla alemáa imitase máis â de Castela que non â nosa. Carregada d'especies e cheirumes, coñécese qu'a carne d'istes porcos, com'acontez co-a dos porquiños castelás, non debe ser tan sustanciosa com'a dos nosos, cando precisa tanto adobo.

O pan vai moitas veces asociado dos dulces: *Bäckerei-Conditorei*. Hai pan centeo en barras grosas e pesadas, dourado brilante por afora, con cortadas diagonais, e apelmazado por adentro. Haino trigo, d'un feitío semellante, e mal cocido pra que pese máis.

E hai os *Brötchen*, panciños, todos iles moi ricos e ben cocidos. Istes teñen feitíos moi diversos: hainos en figura d'améndoa, con dous picos nos cabos; hainos —feitio moi engebre— en figura de meia lua; hainos fusiformes; hainos en figura de lengoreta; hainos —tamén engebres, anqu'outros danos coma cousa dos judeus— da figura cuio deseño s'acompaña. Ás veces, istes panciños están amasados con cominos, ou con anís, ou c-outras herbas, ou levan por afora pedriñas de sal apegadas.

Os dulces son de trescentos mil feitíos e composicións. Os alemás, que son d'unha lambonería desfeita, pírranse por iles. Abondan os de biscoito almibarado por afora e combinado con mermelada ou confitura de froita, e con hema e zucre. Moitas veces levan por afora unha sorte de crema esponjosa feita co a tona do leite batida, que chaman *Sahne* e que é a delicia dos alemás; bótanlla á todo e con todo lles ven ben.

Hai tendas especialmente adicadas á viños e licores. Estas apresentan na cristaleira unha botilleiría formidábele, com'unha ametralladora. Hai frascos que semellan talmente de botica. Moita variedade de viño do Rhin, de Franconia, d'Italia, de Francia. D'Hespaña, o máis abondoso é o Tarragona. Eu foi a primeira vez na miña vida qu'ouvín falar de tal viño com'unha cousa que se bebera fora do seu país d'orige; e máis, semella qu'os alemás pensan qu'eiquí todos nós bebemos Tarragona á cotío, e eu nono probei nen eiquí. O Tarragona anda nas cántigas alemáas que falan da Hespaña. Non quero falar dos licores, porqu'eiquí hai frascos rarísemos cheos d'estranas quinta esencias alcohólicas que poñen medo. Toda a produción do mundo n iste género, auténtica ou imitada pol os quimistas alemás con quén sabe que hidrocarburos, aminas, amidas e diaños, atópase en calquera tenda d'estas.

As tabacarías non son, crar'está, tan elegantes, nen moito menos, com'as portuguesas. Pra ver tabacarías e tomar café, compre ir á Portugal. Non embargante, son das tendas máis lindas e intresantes. Hai n-elas unha infinidade de marcas de charutos habanos, seudo-habanos, de Virginia e d'outros lados, predomiñando cecais os brasileiros e africanos. Hai tabaco pra cachimba —véndense cachimbas tamén nas tabacarías— e pitos. Os máis d'istes son de tabaco rubio; hai moitas castes, moito Abdulla, Murati. Eu afixenme aixiña ao tabaco austriaco da *Österreichische Tabac Regie*, que ten varios tipos, os máis usados, *Memphis*, con caixa verde, e *Dritte Sorte*, con caixa marela. Caixas de vinte pitos d'1'25 marcos. Hainas de dez pitos que tran unha fía de mistos de cartón que s'alcenden ao turrar por iles. As caixas de mistos, todos de pau, regalanas cand'un merca tabaco. O *Memphis* é menos seco qu'o *Oritte Sorte*, non ten o sabor do *Muratti*, nen do *Capstan*, com'o *Abdulla*. Hai tabacarías especializadas en marcas de nome latino e hespañolizante: *Hanartlla*, *Manolo*.

Algunhas das anunciadas na riola que vai enriba, son estabrecimentos de lavar e planchar roupa branca *(Wäscherei Plätetrei)* ou de coor. As duas cousas van juntas e non independentes. Pra non trocaren as prendas, non sei coma demo lles cosen uns numeriños, qu'enantes s'acaba a peza de roupa, que se lle poidan despois arrincar. Cando nas operacións de lavage mecánica —que debe estar feita d'acordo co-as tendas de branco— lles cai algún botón, póñenlle no canto outro de cartón coberto de tea moi chistoso. Logo dóblano todo moi ben dobladiño, con grande luxo d'alfinetes e poleas de folla de lata, e ala.

O máis lindo dos rótulos citados é o que díz: *Hemden Klinik*, clínica das camisas, porqu'alí fán n-elas *Reparaturen*. Non se lle pode precurar nome máis centífecamente prestigioso pra a arte de lle botar un mendo á unha camisa. Ben é certo que n-outro lado vin tamén: *Schuhe Sanatorium* sanatorio dos zapatos, na porta d'un remendón. É que o humorismo dos alemás é moito máis fondo do que se pensa. Ainda o expresionismo...

Pol-o derradeiro, non esquezades ises dous anuncios: un d'unha escola de baile de conjunto *(Balletschule)* e outro no que s'ofrez un detective. *(continuará)*

PRÉGASE á quen, non coleicionando o NÓS, teña un exemprar do número 100 d'ista revista, o envíe á ista ADEMINISTRACIÓN.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

VIDA UNIVERSITARIA

ALVARO DE LAS CASAS no Paraninfo.

ORGAIZADA pol-a A. P. E. F. L. tivo lugar o día 9 do corrente mes, a conferencia encomendada ô noso colaborador, Direitor do Instituto de Noia, sobor de «O momento universitario». Comenzou definindo ô seu xeito de ollar, o que era unha Universidade: guieiro capaz de estroiturar a cultura dun pobo, de capacitalo pra unha empresa civilizadora, de erguelo na sua concencia nacional. Eis Bolonia, Praga, Montpellier...

A nosa Universidade esta en crisis —son verbas do orador— compre restaurala por enteiro e insuflarlle esprito. Ocúpase da renacencia das mocedades universitarias nas principás naciós do mundo. Invita á nosa á se incorporar á iste movimento, abrindo camiños novos no campo da cultura. Os estudantes ô frente do movimento nacionalista galego. Traballar pra que Galicia volte á tèr unha categoria, volte á entrar en diálogo con todal-as culturas, volte á ser eficaz colaboradora na ardua tarefa de facer un mundo venturoso e feliz. Veleiquí as ideas da magnifica conferencia, que tiveron coma colofón o asentimento de moitedume de estudantes que enchían o Paraninfo da Universidade.

UN MANIFESTO DOS UNIVERSITARIOS GALEGOS

UN grupo de estudantes das distintas Facultades universitarias, ten lanzado un substancioso manifesto, refrexo do seu pensar con relación á temas de aitualidade, no que se analiza axeitadamente e con gran acopio de dotriña, a sua maneira de ollar as custións universitarias.

O manifesto abrangue todol-os matices do sentimento escolar n-aquil respeito, que concreta nos seguintes subtidoos: «O noso galeguismo fundamento da nosa posición», «O que debe ser a nosa Universidade», «O probrema da fala», «Medios pra conquerir as nosas arelas», «Puntos concretos das nosas aspiracións»: 1. Autonomía de Galicia.—2. Independencia universitaria con relación á Madrid.—3. Federación Universitaria única e galega.—4. Igualdade de Dereitos pra o galego con relación ô castelán.—5. Estabrecimento de cátedras permanentes de cultura galega.

LIBROS

UNIVERSIDAD DE SANTIAGO DE COMPOSTELA. Publicaciones del Instituto de Estudios Portugueses. Antero de Quental. Sonetos escogidos.—Santiago, 1933.

Os asistentes ás conferencias do Instituto de Estudos Portugueses que funciona na nosa Universidade, non deben estar faltos de coñecimentos encol de Antero de Quental. Segundo creio, os tres profesores de literatura que teñen visitado Compostela pra utilizar a cadeira do Instituto de Estudos Portugueses, falaron do grande poeta. Hernani Cidade, na sua ollada xeral encol da literatura portuguesa. Remataba eu, por aqueles días, a carreira de Dereito, e os trafegos finás me impidiron escoitar as verbas que o brilante profesor adicou ao desventurado poeta. O curso pasado, o fino, o sensitivo, o intelixente Joaquím de Carvalho, revelóume, compreto, ao autor das «*Odes modernas*». Afírmanme que Fidelino de Figueiredo, este curso, ocupóuse de Antero tamén. Eu, lonxano xa —e saudoso— de Compostela, non puden escoitalo.

Agora, o Instituto de Estudos Portugueses pubrica unha escolma de sonetos do escelente e atormentado escritor, o triste filósofo e acedo poeta de quen dixo Eça de Queiroz «*um genio que era um santo*». Sinto que non figure no folleto aquel soneto, incluído primeiramente nas «*Primaveiras românticas*», que escomenza «*Eu ben sei que te chamam pequenina*», tan cheio de graciosa terneza.

«*Os Sonetos*» é a obra máis lograda de Antero de Quental. As «*Primaveras romànticas*» e as «*Odes modernas*», malia a intención trascendente de esta derradeira coleición, carecen hoxe de importancia artistica.

Esta edición compostelá dos sonetos ven á encher, modestamente, un oco; pois en Galicia apenas se coñece á Antero de Quental. O poeta móstrase como un vencido da vida. A vida sempre é nemiga do home, i-éste ten que loitar con ela. Algúns a domeñan;

outros non poden logralo. Aos derradeiros perteceu Antero. Eisí, é un poeta escéitico, desconfiado, desencantado e desesperado, c'unha desesperación, às vegadas, tan fremosa, tan elocuente e tan emocionante como en «*Despondency*» (soneto sete da escolma). Mais non é esta a súa posición constante. Como todo o que non consiguiu fincar os pés no corpo vencido do dragón da vida, Antero é vacilante e dubidoso. E, por ventura, «*feito valente na escola da tortura repetida*», ergue a súa fronte, como un heroi, sereo e confiado (soneto 27). Xeralmente, é un terribre volterián; pero, de cando en cando, sinte a soidade no corazón, e as linfas líricas do seu esprito durmen n-un relanzo de paz, como nos dous fremosos sonetos «A Virgem Santíssima» (21) e «Na mao de Deus» (28). Pero n-eles hai pouco de relixioso, en realidade. Son frores místicas do loitador acérrimo, que, canso de negar e de tremer, vanse deitar no colo, sempre quente, das doces crenzas inxeles que encheron de recendo a súa infancia.

Cicáis por efeito da súa cultura e os seus viaxes, os sonetos de Antero poséen unha lanzalía, unha elegancia, unha lixeireza interior, que está ausente dos versos dos poetas casteláns comtemporáneos seus. Son frecuentes nos sonetos de Antero pensamentos cheos de beleza e de grandeza, e grandes acertos de adxetivación. E as ideas se espresan c'unha modernidade que por entón era descoñecida en España.

Este mesmo adianto adevertímolo con relación á métrica. Na escolma hai un soneto (8) en versos alexandrinos. De aquela, esto era insólito en España. Dende os tempos do Canciller Pero López de Ayala, o emprego do verso alexandrino era esceicionalísimo e apenas se podían citar máis nomes que os de Gaspar Gil Polo e Iriarte antre os de cultivadores ocasionás do ritmo de catorce sílabas, anteriores á Zorrilla, que o usaba con frecuencia. En canto á sonetos alexandrinos anteriores á época á que me estóu referindo, non lembro ter leído máis que un: creo que de Pedro de Espinosa, o colleitador das «*Flores de poetas ilustres*». Logo, Rubén Darío e os seus discípulos inundáronos de eles.

Tamén son notabres, en compararanza co que ocurría en España, as ritmas dos tercetos en Antero. Apenas coñezo sonetos españoles anteriores á Darío, cuios tercetos non rimen ABC-BAC ou ABA-BAB. Constituien esceición os do cabaleiro renacentista don Diego Hurtado de Mendoza, que rima moi variadamente. Pero non prosperóu este criterio, e ate que sobrevén o modernismo, non se ritman os tercetos máis que das duas maneiras indicadas ou ABC-BAC e ABC-BCA, fórmula a derradeira, de sonoridade pouco eficaz ao ouvido. Pois Antero usa, además das correntes, as formas de rima ABB-ACC, ABA-CBC, AAB-CCB.

Frecuentemente, tamén arrédase dos seus contemporáneos casteláns en que non fuxe a asonancia dos versos do soneto que non son consonantes antre sí. En portugués, onde esiste a asonancia como xeito de rimar, ésto non é plausible. Só se esprica nas línguas en que non se usan os versos asonantados, porque n-elas o ouvido non sabe de asonancias, e, pol-o tanto, non percibe o defeito. Esto non o lembraba Unamuno cando dixo que a aludida prescripción téinica «*no pasa de ser, como tantas otras de nuestra ridícula preceptiva literaria, una dificultad convencional ideada para encubrir con el artificioso vencimiento de ella la vacuidad del fondo poético.*» (Poesías. Madrid, 1907. Páx. 356).

R. C. C.

AMADEU Serch, acáso o colaborador máis eficaz de Batista i Roca (eixe do movimento das xuventudes catalanistas), remata de pubricar un intresantísimo libriño *L'exemple de Txecoslovaquia*, que fai o número oitenta e catro da coleición Barcino.

Estudo rápido, certeiro, aleiçonador da nova repúbrica, coñecida en abundante bibliografía e vista de geito na espedizón de «Palestra» cando asistíu ao IX campamento de Sòkols. Nova edizón d'aqueles belos artigos pubricados na *Publicitat* no vran derradeiro.

Un pouco de xeografía, un pouco de histórea, a ollada crara da loita arredista que co-a vitoria conqueriu o novo estado, e o estudo —détido, repousado, crarísimo— do que supón a formidabre orgaización dos sòkols.

A obra de Serch é de por sí un notabre documento que por forza ten de sere estudado por cantos queiran conocer Xecoslovaquia, é unha tinta máis pra o cacho da grande Europa que se está á facer; mais con todo, seu intrés maor, fica en sere un guieiro pra os mozos que, no vello estado noso, puxan por liberar ás antigas terras. Pra Cataluña *(Palestra)* o libro é un anaco de crónica; pra Galiza *(Ultreya)* ten xeito de sere un libro de profecías. Cismen en col d'este libriño de Amadeu Serch os mozos rapaces que por ele vai o derroteiro do noso millor periplo.

A. C.

Imprenta NÓS, Santiago

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que ás suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitísmo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa é o mellor. Honra á Galicia no mundo enteiro

MERQUE VOSTE DE

Plumeiros RAFIUM

De máis dura qu'os de pluma e limpan millor.
Véndense en todol os estabrecimentos do ramo.

ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrxico de San Lorenzo

Santiago de Galicia

Dos Profesores

D. Fernando Alsina e D. Antonio M. de la Riva

CIRUXANO XINECÓLOGO

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos
Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.
Rios Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será unha biblioteca galega, mentras non adequira as obras editadas por

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
HORTAS, 20 SANTIAGO